

Književne novosti.

Zbirka znamenitih povesti: IV. Mali lord (Lord Fauntleroy). Roman, angleški spisal F. H. Burnett. V Ljubljani 1909. Založila „Narodna založba“. Cena 1 K 60 h, s pošto 1 K 80 h. — Ljubka povest, ki jo čitaš s slastjo in ki je ne odložiš z onim neprijetnim nesoglasjem v prsih kakor premnogo delo moderne literature. Krogom, ki je prevod te povesti namenjen, bo izvestno ugajala.

Zal in Rudabeh. Preložil iz perziščine dr. Karel Glaser. Ponatis iz „Straže“. Cena 40 h. Maribor 1909. V samozaložbi. Tisk tiskarne sv. Cirila. — Po kratkem, zanimivem uvodu podaje pisatelj v tej knjižici odlomek prevoda iz znamenite epske pesmi Šahname slavnega perzijskega pesnika Firduzija. Že iz tega odlomka je očitna veličastnost vse pesnitve, zato knjižico priporočamo v čitanje.

Pirnat M.: Šola in dom, njuno medsebojno razmerje in njuni stiki. Tako se zove razprava, ki je izšla v Izvestju c. kr. gimnazije v Kranju za l. 1908/9. Prof. Pirnat je govoril o tej temi na roditeljskem sestanku dne 17. januarja 1909. Poročam o tej razpravi, ker se mi vidi pokret, ki ji je dal povod, izredno važen, baš tako važna pa je tudi tema sama. Za odgojo mladine se rodbine navadno ne brigajo nič, to je, ne razmišljajo o tem, marveč ravnavo ekstremno, ali brutalno ali mehkužno, ter redko mislijo, kakšne učinke dado lahko kdaj sumirani ali združeni mali vzroki. Naše rodbine je zato treba uvesti v odgojna vprašanja in v to svrhu služijo roditeljski sestanki. Razprave, kakor je Pirnatova, bi se v tisoč in tisoč primerkih morale razširiti, a dosežale bi svojo svrho tem bolj, čim več bi imele konkretnih zgledov, analiziranih istinitih slučajev. Ne bi bilo težko napisati slovenski „Krebsbüchlein“, to je, knjigo z zgledi napačne vzgoje. *Dr. Fr. Ilešič.*

„**Matica Slovenska**“ izda za l. 1909. sedmero knjig; te so: 1. Bleiweisov Zbornik (študije o literarni in politični naši zgodovini Bleiweisovih in Levstikovih časov); 2. Zabavna knjižnica; 3. Knezova knjižnica (obe z zabavnim čtivom); 4. „Onjegin“, pesnitev Rusa Puškina, prevedel dr. Ivan Prijatelj; 5. „Koroška“ I., zemljepisni del (s slikami in z natančnim jezikovnim zemljevidom te dežele), napisal dr. M. Potočnik; 6. Stanko Vraz (obsežna študija, napisal dr. Branko Drechsler); J. Štrekelj, Narodne pesmi. — Knjige so malone natisnjene in se bodo letos rano razpošiljale. Naj zato čimpreje pošlje članarino (4 K), kdor želi dobiti letošnje knjige.

„**Karanfil s pesnikovega groba**“, znani krasni spis hrvatskega romanopisca A. Šenoe, ki povečuje prirodno silo Prešernove poezije v nasprotju z umetnim klasicizmom Schillerjevim, izhaja v prevodu K. Silge Dragovića v slovaških „Narodnih Novinah“. Tako prehaja naša Gorenjska preko Hrvatske med Slovane.

Dr. Fr. I.

Šimunović Dinko: Mrkodol. Sabrane pripovijesti. Zagreb 1909. Naklada „Društva hrvatskih književnika“. — K 2. —

Ta knjiga je izšla kot prva izmed rednih izdanj „Društva hrvaških književnikov“ za tekoče leto in je torej zanimiva kot prva odposlanka velike čete in kot sama ob sebi. Sodeč po prvem vzorcu, moremo in moramo reči, da se je književno podjetje „Društva hrv. knj.“ vpeljalo jako dobro. Vidimo tu prikladno obliko knjige,

lep, močan papir, izrazit tisk — v zunanjem oziru vse na višku časa. Knjigi je pridejan (in pridejan bo vsaki naslednji) kratek očrt o življenju in delovanju pisateljevem, celo s sliko. Dasi se razume, da bodo ti životopiski načelno pohvalni in ne kritični, so v svojem informativnem delu bralcu vendar jako dobro došli. Nam, kot motrilcem, bi ugajalo najbolj, ko bi se pri podatkih o pisatelju navajala le dejstva, in naj bodo še tako suhoparna, dočim bi se sodba naj ne izražala prav nič, ali pa zelo diskretno. Sodbo si naj ustvari bralec sam! Tako postopanje je priporočati zato, ker se le na ta način da izogniti opasnosti samohvale. — Sicer pa izjavljam, da te moje besede merijo bolj v bodočnost nego v konkretni slučaj naše knjige; njej pridejanemu načrtu književnega delovanja Šimunovičevega ne bo nihče očital hvalisanja.

O tu natisnjenih Šimunovičevih povestih (pet jih je) velja le pohvalna sodba. Njegovo pripovedovanje je slikanje, a prav tako mu je slikanje pripovedovanje. Vabljava je vsebina in oblika. Knjiga je imenovana po prvi povesti „Mrkodol“, ki nas izborno uvaja v milieu vse knjige, v kršne jugoslovanske kraje s kršnimi, a vendar vročesrčnimi ljudmi. Bolje nego vsaka etnografija nam predstavlja pisatelj v ostrih obrisih življenje po tistih ubožnih in vendar bogatih selih, z mrkimi in svetlimi stranmi. Trpka resnica in mehka poezija odsevata iz vsake besede! A mi občudujemo to ljudstvo in ga — pomilujemo, ljudstvo, ki polega in prespava po cele dneve, grejoč se na solncu, a žrtvuje cele noči in tedne in lastno in tuje življenje, kadar se dvigne! Kake tragedije se zigravajo na teh tleh, nam kaže zadnji spis v knjigi: „Alkar“ s svojim hajduškim ozadjem; speča pasivnost pa je snov „Mrkodola“ in ostale povesti so vmes nanizane.

Trpko je vse to življenje, pritajena moč spi v njegovih globinah; trpka je tudi tehnika pisateljeva, a moč je njen znak. Mehkužnosti, da! niti sentimentalnosti ni niti pri junakih niti pri pisatelju; celo ljubezen je brez nje, tudi ljubezen ljubi le moč: kdor se pri njej vda mehkočutnosti, ta — zblazni, kakor je zblaznel v „Alkarju“ nežnejši ljubimec — sin napram staremu hajduku — očetu, ki ljubi isto dekle; dekle pa ljubi očeta, močnega junaka s „krasnimi“ brki, a sina poljubuje kvečjemu kakor otroka . . .

Knjiga bodi odkrito priporočena!

Dr. Jos. Tominšek.

Dragan Melkus: Moj plavi prijatelj i druge pripovijesti. — Cijena 2 K. Tisak Prve hrv. dion. tiskare v Osijeku.

Melkus je znan hrvaški slikar, ki je v pričujoči knjigi izdal zbirko povesti in jo ilustroval sam. Naslov „Moj plavi prijatelj“ je vzet od prvega sestavka naše knjige, ki nam s pravim humorjem predočuje nekega slikarja, v toliko prismuknjenega, da hoče imeti vse v plavi barvi, ne le slike, ampak vse, kar ga obdaja v življenju, dokler ga niso „smjestili v plavo naličan sanatorij, lječili ga plavim zrakama . . .“ — Krepak humor sploh odlikuje avtorja, v slikah in povestih. Kar se zadnjih tiče, se mora priznati, da ima Melkus dober pripovedni talent, poteze so vobče trpke, a odločne in polne življenja; ko bi bile nekaj manj buršikozne — v mislih in jeziku —, bi rekli, da je Melkus podaril občinstvu ne le originalno, ampak celo dobro zbirko črtic in novelet.

Jako prav mu prihaja temeljito poznanje sveta, tujega in zato tem laglje domačega. Bohemsko in nebohemsko življenje slikarjev-umetnikov se nam razkriva realistično in globokočutno obenem. Prava vzora novelete sta „Marija Ana“ in „Kipar Janez“; fina psihološka sličica je „Slijepa Mira“. Takih spisov krvavo potrebuje

vsako slovstvo. — V nekaterih sestavkih pa je pisatelj prebrutalen, preveč fotograf življenja (n. pr. „Jovica“, „Radi male Anisije“). Bodro življenje pa diha iz vse knjige.

Dr. Jos. Tominšek.

Mahores: Erato. U Osijeku 1908.

Ta zbirka (46) pesmi je prav simpatična in bralec jo prelista z veseljem, ne s tisto oskudnostjo, ki se nas loti tako rada, če je naša — dolžnost, da knjigo lirске vsebine prečitamo zdržema od kraja do konca. Naš pesnik je res pesnik, a se ne dela za pesnika; njegov nastop se vrši brez pesnikovih emblemov, brez vzdihavanja k Muzi in k Vilam, brez sklicevanja na božanstveno sorodstvo; namesto tega pa spremlja pesnika bodra temperamentnost, stvarno in neprisiljeno razumevanje življenja, zdravo in gorko čuvstvo ter jako dobro došla, precejšnja porcija humornosti in — kar je često isto — originalnosti. Mahores se v pesmih ne sili; zato mu radi verjamemo; kar nam pove, ni kdove kako vzvišeno, a je iskreno in resnično. Mladeniške so njegove pesmi, a niso nezrele. Tudi nekaj lastne persiflaže je v njih; mi jo radi čitamo in jo smatramo za znak samospoznanja; vendar je baš v njej velika opasnost za bodočnost: v njej je namreč zakopana kal koketnosti in te se je pri temperamentu, kakršen je Mahoresov, bati kot zapeljivke. Tudi v drugi ekstrem, v nihilizmu, lahko zabredejo taki temperamenti. Zato polagamo pesniku, ko priporočamo njegove pričujoče pesmi, prav resno na srce, naj si ostane sam stroga kontrola pri svojih delih. Doslej je na pravem potu, a njegova skrb bodi, da ga privede do pravega cilja.

Dr. Jos. Tominšek.

Ivo Grohovac — Riječanin: Glasovi sa Kvarnera. Pjesme. Rijeka 1909. Naklada tjednika „Riječki Glasnik“. (Cena K 1.50, po pošti K 1.70; na naslov pesnikov v Jelenje, z. p. Čavle.)

V marsičem smo — prijetno — iznenadeni; izredno je že, da se nam nudi elegantno opremljena knjiga, ki obsega 160 strani velike osmerke in je natisnjena fino in ne varljivo potratno, za tako malenkostno vsotico. Dobro nam dalje de, da je pesnik imel ozira do bralca, nudeč mu k pesmim tolmač; a baš nam Slovincem postaja toplo pri srcu, ko spoznamo že po površnem listanju in še preden čitamo simpatično pisani uvod knjigi (iz peresa R. F. Magjera), da je naš pesnik velik občudovalec in dober poznavalec našega Prešerna. Da se je hrvaški pesnik tako vglobil v našega ljubljenca, to je kot simptomen pojav treba pibiti; tudi se ne pomišljam, prav iz tega, dasi na prvi pogled zunanjega razloga, to knjigo Slovincem toplo priporočiti.

Seveda se vprašamo tudi po absolutni, po pesniški ceni te knjige. Jasno je sicer že a priori: kdor se tako resno oklepa Prešerna kot vzorca, kakor to opazamo pri našem pesniku na vsaki strani, ta gotovo ne pripada pesniškim drobninarjem, ki poceni prodajajo norimberško blago; ampak njegovi proizvodi morajo biti izdatnejši in tehtnejši. In to velja o „Glasovih sa Kvarnera“. Igračkanja in popevčkanja po vzorcu lirskih gigrlov in pesniških vajencev tu ne bomo niti pričakovali niti našli; ti „Glasovi“ so resni in veljavni i po vsebini i po obliki. Ker ima vsaka pesem tudi dokaj konkretne snovi, zato se pesniku ni treba loviti za besedami in sukati fraz, ampak ker nam ve kaj povedati, nam to tudi more povedati brez izžemanja.

Svoj pesniški pošel si je kot Prešernovec itak že sam otežkočil. Hoteč se naslanjati na svoj vzor in vzorec, se ni smel gibati na površju; moral si je izbirati vzvišenejšo, idejsko snov ter skušati biti klasičen v obliki. Poskusil se je celo v najtežji Prešernovi obliki, v sonetnem vencu. Ta sonetni venec „Vienac dragoj i

domovini" je popolna kopija Prešernovega: da je vsebina ista, je razvidno že iz navedenega naslova; pa tudi v zunanjem oziru kaže — razen mnogih slično zasukanih verzov — njegov „Magistrale" takisto akrostih/njegove drage: pri Prešernu „Primicovi Julji", pri Grohovcu „Mariji Šuperina". V tej naslombi leži, kakor jo tudi pozdravljamo, seveda tudi nekaj slabosti: kar je pri Prešernu izvirna moč, to je pri našem pesniku umetna vcepljenost; Prešeren se diskretno skriva v samega sebe, Grohovac hoče briljirati s svojo umetnostjo; pri Prešernu so tisti imenitni akrostih morali šele odkriti prešernoslovci (sam ga je deloma celo nalašč zmedel!), Grohovac ga da natisniti z očitnimi črkami, in v Uvodu je Magjer ponatisnil ves „Magistrale", izrecno opozorivši na začetne črke. Ali naj Grohovca zaradi tega grajamo? Ne! Kdor resno, kakor on, posnema — in četudi le posnema — Prešerna, ta zasluži naše spoštovanje; in če sam očitno opozori na svoj trud, mu tega v današnjih časih ne zamerimo: ko bi ne bil na pr. sam pokazal na svoj akrostih, bi ga gotovo nihče ne iskal in zato nihče ne — našel.

Iz vsake pesmi Grohovčeve zveni gorka ljubezen do njegove domovine, in sicer ne do tiste abstraktne domovine, ki se o njej kujejo le fraze, ampak do prave njegove domovine, ki jo pozna do njenih tajnosti in jo zato ljubi in neguje vselej in povsod: on opeva Reko in njeno bližnjo in daljno okolico. Po vsej pravici se sme nazivati „Riječanin"; kajti tudi v tujini misli in peva le o svoji Reki, o njeni lepoti, o njeni slavni zgodovini, o njeni bodočnosti, pa nikjer vsiljivo ali puhlo, vedno s čutom za svet in poezijo. Takih — rekel bi — „lokalnih" pesnikov" je treba i nam i Hrvatom.

Dr. Jos. Tomišek.

Gledišče.

Slovensko gledišče. A. Drama. Sopha Michaélisa trodejanski igrokaz „Revolucijska svatba", s katerim se je dne 2. oktobra začela naša letošnja glediška sezona, je delo, ki se odlikuje po zunanjih efektih in po notranji dramatični sili, uspeh mu je torej ob primerno dobri uprizoritvi zagotovljen. Ta uspeh je dosegel tudi pri nas, ker so bile vloge vobče srečno razdeljene in se je vse gladko vršilo. Značaji nastopajočih oseb so risani z markantnimi potezami, zato igralcem ni bilo treba kdovekaj ugibati, da so zadelo pravo. Žal, da je posameznike nemara baš ta markantnost zapeljala v neumestna pretiravanja. Prav izborna moč bi utegnila postati našemu gledišču na novo angaževana igralka gdč. Kandlerjeva, ki je nastopila v vlogi Alaine in si pridobila takoj mnogo simpatij. Zlasti njen zveneči organ in razumljivo izgovarjanje ji daje prednost pred marsikatero drugo našo igralko. Če nas vse ne moti, se pojavlja v dramih, o kateri govorimo, novo stremljenje — stremljenje po spojitvi tega, kar je rodila dobrega preteklost, s tem, kar si je priborilo priznanje v novejšem času. Da se to zgodi, je lahko vsakdo že davno uvidel. Gledišče brez teatralike je protislovje, a nasprotno seveda gola teatralika ne more in ne sme biti edini cilj dramatične umetnosti. Priznati moramo, da se je pisatelj „Revolucijske svatbe" ta spojitev izredno posrečila, dasi ga je želja, doseči zunanji efekt, semtertja celo predaleč zapeljala.